

Stanovisko sdružení neziskových organizací KOORDONA proti zavedení standardně povinné střídavé péče o děti po rozvodu rodičů

Na úterní schůzi parlamentu bude projednáván pod číslem „sněmovní tisk 250/0“ návrh na novelu zákona o rodině. Podává ho poslanec za ODS Pavel Staněk a chce jím uzákonit střídavou péči o děti po rozvodu jako standard. Organizace sdružené v KOORDONĚ upozorňují na základní problematiku tohoto návrhu:

Střídavá péče (dále jen SP) rodičů o děti po rozvodu je v ČR českými soudy praktikována již po několik let a současná právní úprava ji umožňuje. Jsou-li rodiče schopni se domluvit a mají-li viditelně na zřeteli **nejlepší zájem dítěte**, pak není proti střídavé péči námitek, ba naopak. Podmínky pro rozhodnutí soudů pro střídavou péči jsou však po zkušenostech jak v cizině, kde je SP již po léta praktikována, tak českým psychologům/psycholožkám, ministerstvu zdravotnictví a v neposlední řadě i neziskovým organizacím pracujícím s dětmi jasné. Důležité podmínky jsou:

- a) malá vzdálenost bydlišť obou rodičů, aby dítě neztratilo kamarády, mohlo i nadále chodit do stejné školy, praktikovat své volnočasové aktivity, mít po ruce již zavedeného lékaře atd.,
- b) bezproblémová komunikace rodičů mezi sebou a shoda ve výchovných metodách,
- c) velice důležitý je vždy názor dítěte, není-li už v kojeneckém věku.

Jestliže jsou rodiče spolu schopni bezkonfliktně komunikovat a dohodnout se na tom, co je v nejlepším zajmu jejich dítěte (což je základní předpoklad pro fungující střídavou nebo společnou péči), obvykle se na ní shodnou a dohodnou a soudu svou dohodu jen předloží. Není tedy potřeba ji nařizovat soudní cestou (jen ji potvrdit), což již současná česká legislativa umožňuje.

Domácí násilí a střídavá péče:

V případech, kdy ve vztahu docházelo k nějaké formě domácího násilí, nejsou role rodičů vyrovnané. Pachatel násilí se snaží udržet si nad obětí kontrolu a moc i po jejím odchodu, k čemuž v mnoha případech využívá právě kontakt s dětmi. Prostřednictvím společné/ střídavé péče může dál pokračovat ve svých násilných praktikách a udržovat tak celý rodinný systém v patologickém stavu.

Velmi závažná pro další život dítěte mohou být rozhodnutí soudů pro střídavou péči v případech, kdy manželství bylo rozvedeno z důvodů **DOMÁCÍHO NÁSILÍ**, proto je zde nutné střídavou po-rozvodovou péči zcela odmítnout (to nemusí znamenat, že k ní nesmí dojít někdy později, v budoucnu):

- Často je však právě v těchto případech střídavá péče intenzivně pachateli domácího násilí při rozvodovém řízení vyžadována, argumentem bývá jejich předstíraný „zájem o dítě“. Skutečným důvodem však bývá v těchto případech nanejvýše zájem o udržení kontaktu s bývalou rodinou a hlavně kontroly nad bývalou partnerkou/partnerem. Dítě je zde vnímáno ne jako živá bytost, ale jako nástroj, který násilné osobě otevře další velký prostor pro manipulaci a vydírání (kritika bývalého partnera/ partnerky, indoktrinace vůči druhému rodiči, posílání různých výhrůžných náznaků, kontrola pohybu, apod.), dítě tu funguje jako rukojmí.
- Světová zdravotnická organizace - WHO - považuje děti, které jsou vystaveny domácímu násilí jako svědci, za psychicky týrané. Všeobecně se má za to, že **střídavá výchova může v případech rozvodu v rodinách s domácím násilím ještě zhoršit**

situaci postižených osob a především jejich dětí, může prodloužit kontrolu a moc násilné osoby nad obětí (hovoří se o prodlouženém vlivu násilné osoby na oběť právě prostřednictvím dětí).

Neziskové organizace pracující s osobami postiženými domácím násilím SP v případech domácího násilí zásadně odmítají. Zavedením střídavé péče jako po-rozvodového standardu by se situace osob postižených domácím násilím ještě dále zkomplikovala. Již při dnešních, zatím soudy nepřilíží často vyslovovaných rozhodnutí pro SP, alespoň požadují (a soudy k tomu také přistupují), že v případech rozvodů z důvodů domácího násilí a před rozhodnutím soudu pro případnou (budoucí) SP je nutné zohlednit, aby:

- a) násilná osoba musela písemně prohlásit, že odmítá násilí jako řešení problémů. V případě jakéhokoliv porušení je pak možné povolenou SP zrušit;
- b) násilná osoba vstoupila do léčby pro pachatele domácího násilí (bohužel práce s pachateli domácího násilí v ČR není v dostatečném rozsahu nabízena, nicméně již zřídka existuje);
- c) doporučují, aby násilná osoba namísto SP souhlasila s asistovanými setkáváními se svými dětmi, tedy pod dozorem např. pracovníků/pracovnic odborů sociálně-právní ochrany dětí nebo jiných odborných pracovníků / pracovníků, a zúčastnila se i speciálního druhu mediace. Asistovaná předávání dětí musí fungovat po tak dlouhou dobu, dokud se všechny zúčastněné strany, tj. rodiče i děti nenaučí spolu komunikovat na běžné společenské bázi;
- d) musí být však i zde naprosto jasné, že setkávání jsou v zájmu dítěte a že dítě si setkávání přeje. Důvody jsou jasné - pokud dítě bylo přítomno například brutálním útokům na svého rodiče, dokonce například volalo záchranou službu pro tohoto rodiče - oběť násilí, nebo bylo dlouhodobě vystaveno těžkému násilnému šikanování spolu s druhým rodičem, pak se nelze divit, že dítě potřebuje čas a potřebuje od násilného rodiče slyšet reálné slovo odřeknutí se násilí.

Návrh novely zákona o rodině z pera poslance za ODS, JUDr. Pavla Staňka, má soudy tlačit k širšímu využívání střídavé péče. Tento návrh považujeme za zbytečný a zároveň i nebezpečný. Ohrožuje totiž zájem dětí. Může podporovat momentální zájmy takových rodičů, kteří jsou ve stadiu rozvodu zaměřeni jednoznačně pouze na snahu dále týrat a trestat partnera / partnerku, mít nad druhým rodičem i nadále kontrolu, a to prostřednictvím dětí.

V naší české společnosti si musíme všichni přát, aby všem lidem, každému člověku a právě i dítěti byl zajištěn rovný přístup k lidským právům. Mají-li tedy soudy správně rozhodovat o složitých věcech rodiny a výchovy dětí, mají-li rozhodovat kompetentně o tom, jak bude výchova dětí po rozvodu rodičů vyřešena, mělo by být jednoznačně dáno, jaké informace musí soud mít. Koordona doporučuje zaměřit se spíše než na změny zákona na vzdělávání státních zástupců a soudců (například v rámci Justiční akademie) o možnostech uspořádání rodin po rozvodu, o moderních způsobech sociálně terapeutické práce s rodinami, které vedou k tzv. sanaci rodiny a k minimalizaci škod v rodinných vztazích.

V mezinárodním kontextu je střídavá péče více rozšířena než v ČR, kde soudy ve velké většině dávají při rozvodu při svěřením dětí do péče přednost matkám. Některé země, jako např. Německo, při zavedení střídavé péče stanovilo pomocné instrumenty pro rodiče (doprovodnou terapeutickou pomoc a poradenství pro rodiče i děti), které jim pomáhají zvládnout těžkou po-rozvodovou novou situaci v zájmu dítěte. Po roce bývá případně opětovně rozhodováno o dalším pokračování SP nebo jejím přerušení. Některé skandinávské státy, které zavedly SP již v dávné minulosti, od ní zčásti opět ustupují. Při takto závažné změně zákona o rodině by bylo nanejvýše rozumné se s těmito zkušenostmi nejdříve seznámit.

Koordona proto navrhuje:

1. Ponechat současný § 26 zákona č. 94/1963 Sb. v zákonu o rodině v platnosti a zamítnout návrh nahoře jmenované novely.
2. Zvýšit veřejnou osvětu o možnostech, šancích a problematice střídavé péče po rozvodu s výrazným zřetelem na zájem dítěte.
3. Bude-li však návrh novely zákona o rodině parlamentem v prvním čtení přijat, uspořádat bezprostředně poté odborný seminář v rámci parlamentu s mezinárodní účastí ze zemí s velkou zkušeností se SP.
4. V případě případného přijetí novely zajistit ochranu rodičů postižených domácím násilím před automatickým svěřením dětí do péče obou rodičů (vložením podmínky souhlasu obou rodičů do zákona).

Koordona zásadně trvá na pozici, že **dítě má právo být se svými rodiči, nikoli však povinnost**. Návrh novely zákona právo dítěte sice proklamuje, ale zavádí určitou formu povinnosti, která není vždy v jeho zájmu, zdá se naopak, že navrhované znění zákona o rodině v § 26 ZR znamená upřednostňování práva rodičů před právy dítěte. Povýšení práva rodiče nad právo dítěte považujeme za znevážení, ba až porušení práva dítěte.

„Ve svém důsledku se jedná o **pouhé politikum**, kdy předkladatel ani netvrdí, že by důvody navržené změny spočívaly v právním hledisku, ani že není v žádném ohledu dána okolnost, že by se dosavadní právní úprava neosvědčila, že by v praxi tato úprava znamenala nejednoznačnost či výkladovou složitost dosavadní právní úpravy či neslučitelnost s vnitřní zákonnou úpravou nebo rozpor s mezinárodní úpravou. **Stávající právní úprava je pokroková a velmi funkční**. Ústavní soud vyjádřil ve svém nálezu ze dne 27.1.2005 (sp. zn. I. ÚS 48/04) sjednocující stanovisko k podmínkám střídavé výchovy takto: 'Svěření dítěte do střídavé výchovy rodičů nesmí být ústupkem jejich vzájemné rivalitě, ale vyjádřením kvalitního a pozitivního vztahu rodičů k dítěti - to vše předpokládá toleranci, vyspělost a dobrou vůli všech zúčastněných. Rozhodnutí o střídavé výchově by mělo vycházet z jejich společné vůle a dohody, schopnosti spolu komunikovat a spolupracovat a nezapojovat dítě do svých vzájemných problémů.'“ (advokátka JUDr. Iva Čacká Pavlíková, Ph.D.)

Za Koordonu:

Marie Lienau: 605 844 863

Jitka Poláková: 774 433 005

KOORDONA - Koalice neziskových organizací proti domácímu násilí byla založena dne 25.11.2004 v Praze jako volné sdružení organizací zabývajících se právy žen v kontextu násilí na ženách a domácího násilí. Vznikla v návaznosti na společnou roční mediální a osvětovou kampaň proti domácímu násilí.

Členské organizace KOORDONY: Acorus, o. s., Arcidiecézní charita Praha – Projekt Magdala, Magdalenium, o. s., Most k životu, o. p. s., Občanská poradna Nymburk, proFem o. p. s., Rosa, o. s., Adra Hradec Králové, Elektra, o. s., Persefona, o. s., Slezská diakonie – Poradny Elpis, Havířov, Třinec a Ostrava. Informace o jednotlivých organizacích je možno nalézt na www.koordona.cz.